

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

Вибіркової освітньої компоненти

«АРТТЕРАПІЯ»

*для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю С4 Психологія*

Житомир-2026

УДК 615.851.82

А 86

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол №12 від 26.06.2026 р.)*

Рецензенти:

**Аврамчук
Олександр** доктор психологічних наук, доцент кафедри клінічної
психології ФНЗ Українського Католицького Університету

Мітіна Світлана кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка
кафедри практичної психології, філософії та суспільних
наук Таврійського національного університету імені
В.І.Вернадського

**Котлова
Людмила** кандидатка психологічних наук, доцентка, завідувачка
кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирського державного університету імені Івана
Франка

А 86 Методичні рекомендації до практичних занять та до організації
самостійної роботи з вибіркової освітньої компоненти «Арттерапія»
/ Уклад.: О.В.Мазяр, Ю.Ю. Дем'янчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім.
І.Франка, 2026. 32 с.

Методичні рекомендації до практичних занять та до організації самостійної роботи з вибіркової освітньої компоненти «Арттерапія» розроблені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю С4 Психологія. Змістове наповнення методичних рекомендацій узгоджується із переліком необхідних загальних та спеціальних компетентностей, а також програмних результатів навчання. Методичні рекомендації містять плани практичних занять та завдання до них; вказано рекомендовану основну та додаткову літературу. У методичних рекомендаціях окреслено критерії оцінювання завдань на практичних заняттях та критерії оцінювання залікової роботи.

УДК 615.851.82

© О.В.Мазяр, 2026

© Ю.Ю. Дем'янчук, 2026

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2026

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	5
Методичні рекомендації до організації самостійної роботи.....	6
Структура освітньої компоненти.....	8
Модуль 1. Основи арттерапії та методи психологічної підтримки....	9
Практичні заняття.....	9
Лабораторні заняття.....	15
Завдання до підсумкової модульної контрольної роботи	26
Вимоги до заліку.....	27
Критерії оцінювання	28
Список рекомендованих джерел та літератури.....	29
Додатки.....	32

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета вивчення освітньої компоненти: ознайомлення з основними принципами та підходами до теорії та практики арттерапії.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

1. Надати інформацію щодо особливостей та специфіки використання арттерапевтичних технік;
2. ознайомити студентів із необхідними та обов'язковими вимогами до знань та вмінь арттерапевта;
3. ознайомити студентів з основними вимогами до проведення консультацій з використанням арттерапевтичних технік;
4. навчити використовувати арттерапевтичні техніки в індивідуальній та груповій роботі.

Результати навчання

Здобувач повинен знати:

- особливості та специфіку використання арттерапевтичних технік;
- основні етапи розвитку арттерапії;
- етичні принципи професійної діяльності психолога-арттерапевта;
- види та форми арттерапії;
- особливості індивідуальної та групової арттерапевтичної роботи;
- фактори психотерапевтичного впливу в арттерапії;
- особливості проведення індивідуальної та групової арттерапії.

Здобувач повинен вміти:

- структурувати індивідуальний арттерапевтичний процес;
- застосовувати техніки арттерапії, відповідно до різних теоретичних підходів;
- проводити індивідуальну та групову арттерапію з метою надання психологічної допомоги;
- проводити арттерапевтичну роботу з різними віковими категоріями осіб та різними нозологіями.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних/лабораторних занять;
- опрацювання основних понять;
- виконання практичних/групових завдань;
- підготовка до підсумкової модульної роботи;
- підготовка до заліку.

Підготовка теоретичних питань до практичних/лабораторних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядатися під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви маєте засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки щодо прочитаного матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультацію до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьовані питання. Ви можете це зробити, відповівши на контрольні питання до тем практичних занять.

Виконання практичних/групових завдань має на меті вироблення умінь, необхідних для вирішення професійних завдань.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з вимогами до практичних завдань.
- Ознайомтеся зі змістом практичного завдання.
- Визначте, чи доводилося Вам виконувати подібні завдання.
- Проаналізуйте теоретичний матеріал, необхідний для виконання практичного завдання.

- Визначте питання, на які Ви не можете дати відповіді самостійно, зверніться за консультацією до викладача.
- Конкретизуйте завдання, які Ви маєте вирішити в ході виконання практичного завдання.
- Проаналізуйте, чи всі поставлені завдання Ви виконали.
- Внесіть, за потреби, корективи до виконаного завдання.
- Оформіть завдання відповідно до вимог.
- Здайте завдання викладачу у зазначений термін.

Підготовка до модульної контрольної роботи (МКР) та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до МКР та заліку.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову навчальну літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або методичних рекомендаціях).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у графіку проведення консультацій (кафедра соціальної та практичної психології).

Умови відпрацювання пропущених занять у модулі

Відпрацьованими мають бути **ВСІ** пропущені теми модуля.

До кожної теми практичного/лабораторного заняття у плані вказані питання, основні поняття та практичні завдання. Усі відпрацювання відбувається дистанційно: практичний блок передбачає підготовку інформаційних повідомлень до теми заняття; блок групової роботи/індивідуальних завдань включає опрацювання практичних завдань за визначеними алгоритмами. Виконанні завдання презентуються у вигляді електронного звіту та завантажуються на Google Диск у відповідні терміни.

Оцінювання виконаної роботи відповідає розподілу балів, які вказані до кожного практичного заняття.

Структура освітньої компоненти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Всього	У тому числі				У тому числі				
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота	Всього	Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота
Модуль 1. Основи арттерапії та методи психологічної підтримки										
Тема 1. Загальні проблеми та основні теоретичні підходи в арттерапії	12	2	2		8	22	2			20
Тема 2. Індивідуальна та групова арттерапія	4	2			2	10				10
Тема 3. Методи арттерапії	62	4	4	10	44	34	2	2		30
Тема 4. Арттерапевтичні техніки надання психологічної допомоги	38	4	6	4	24	44		2	2	40
Тема 5. Загальні проблеми та основні теоретичні підходи в арттерапії	4	2			2	10				10
Разом за модулем 1	120	14	12	14	80	120	4	4	2	110
Усього годин	120	14	12	14	80	120	4	4	2	110

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема. Теоретико-методологічні засади арттерапії

Мета: засвоїти основні поняття арттерапії.

Професійна спрямованість: сформувані уміння розрізняти методи та форми арттерапії та здійснювати ефективний вибір у роботі з клієнтом.

План:

1. Теоретичні засади арттерапії: поняття, підходи (психоаналітичний підхід, клієнтцентрований підхід, когнітивний підхід), задачі та функції арттерапії.
2. Значення символу та метафори в арттерапії.
3. Форми арттерапевтичної роботи: особливості організації індивідуальної та групової арттерапії.
4. Арттерапевтичний простір і матеріали.
5. Особливості побудови арттерапевтичного альянсу: поняття емпатії, переносу, контрпереносу. Вимоги до арттерапевта.

Основні поняття	<i>Арттерапія, символ, метафора, індивідуальна арттерапія, проекція, групова арттерапія артматеріали, емпатія, перенос, контрперенос</i>	
Практичне завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Підготуйте реферат на тему (на вибір студента): «Сучасні тенденції розвитку арттерапії», «Фактори психотерапевтичного впливу в арттерапії» • Проаналізуйте можливості та обмеження індивідуальної та групової арттерапевтичної роботи. • Складіть перелік необхідних артінструментів для роботи артпсихолога-початківця 	інд. завдання для вдпрацювання теми
Групова робота на занятті	Робота в підгрупах Оберіть будь-який символ та підберіть вербальні/графічні метафори	

Завдання для самостійної роботи

<ul style="list-style-type: none"> ▪ опрацювати питання та основні поняття 	2 години
<ul style="list-style-type: none"> ▪ виконати практичні / групові / індивідуальні завдання 	6 годин
Оцінювання	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ усна відповідь на питання 	40 балів
<ul style="list-style-type: none"> ▪ звіт за виконання практичного / групового / індивідуального завдання 	60 балів

Література:

Основна література

1. Біда О. Різні підходи до визначення арт-терапії / Олена Біда // Педагогічний часопис Волині. – № 4(11), 2018. – с. 14-19.
<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15891/1/%D0%91%D1%96%D0%B4%D0%B0%2C%2014-19.pdf>

2. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – 150 с. <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2195/1/Art-terapiya.pdf>
3. Калька Н. М., Одинцова Г. Ю. Феноменологія символу у мандалотерапії: теоретико-прикладний аспект / Габітус. - 2021. - Випуск 22. - С.66-71. <http://habitus.od.ua/journals/2021/22-2021/13.pdf>
4. Назаревич В., Борейчук І. Метафора (психологія зображення)/Вікторія Назаревич, Ірина Борейчук. - К.: Вид-во Wise Bee, 2017. - 224 с.
5. Полторак Л. Ю. Сутність арт-терапії: аналіз сучасних підходів / Л. Ю. Полторак // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Педагогіка. - 2014. - Т. 245, Вип. 233. - С. 89-93. <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2014/245-233-17.pdf>

Інтернет джерела

6. Назаревич В. Матеріали у арт-терапії. Невеликий список у валізку арт-терапевта <https://nazarevich-art.com/materialy-u-art-terapiyi-nevelykyj-spysok-u-valizku-art-terapevta/>
7. Назаревич В. Метафора: ключ до розуміння та перетворень у терапії <https://nazarevich-art.com/metafora-klyuch-do-rozuminnya-ta-peretvoren-u-terapiyi/>
8. Рурик Г. Робота з символами та метафорами в арт-терапії <https://upsihologa.com.ua/roбота-z-simvolami-ta-metaforami-v-art-t-02log92f3.html>

Додаткова література

3, 4, 9, 17, 28, 29, 31, 34,

Контрольні запитання і завдання:

1. Які обмеження застосування арттерапії у роботі з клієнтом?
2. Які фактори можуть порушити арттерапевтичний альянс?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2-3

Тема. Методи арттерапії

Мета: ознайомити студентів з основними методами арттерапії.

Професійна спрямованість: оволодіння студентами основними методами арттерапевтичного супроводу і допомоги клієнту.

План:

1. Основні методи арттерапії у роботі психолога:
2. Графічні методи арттерапії: ізотерапія, кольоротерапія, мандалотерапія, нейрографіка.
3. Образотворча терапія: лялькотерапія, маскотерапія, глинотерапія, піскова терапія, фототерапія, тканотерапія.
4. Мистецька терапія: драмотерапія, фільмотерапія, музикотерапія, танцювально-рухова терапія
5. Наративна терапія: бібліотерапія, казкотерапія, вербальні метафори
6. Використання метафоричних асоціативних карт

Основні поняття	<i>ізотерапія, мандалотерапія, маскотерапія, казкотерапія, лялькотерапія, фототерапія, фільмотерапія, пісочна терапія, музикотерапія, танцювально-рухова терапія, терапія МАК, драмотерапія, фітотерапія, глинотерапія, колажування</i>	
Практичне завдання	• Підготуйте реферат на тему (на вибір студента):	

	<p>«Діагностичний потенціал арттерапевтичних технологій», «Метафоричні асоціативні карти як інструмент роботи психолога»</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проаналізуйте діагностичні та корекційно-терапевтичні можливості одного з методів арттерапії. • Оберіть та обґрунтуйте вибір методу психологічного супроводу у роботі з різними віковими категоріями клієнтів 	інд. завдання для відпрацювання теми
Групова робота на занятті	<p>Робота в підгрупах</p> <p>Оберіть 1-2 методи арттерапії і представте його за схемою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні уявлення про метод 2. Основні функції 3. Особливості створення продукту або роботи 4. Особливості аналізу/інтерпретації 5. Обмеження і можливості методу 6. Приклад 1-2 технік 	

Завдання для самостійної роботи

<ul style="list-style-type: none"> ▪ опрацювати питання та основні поняття 	4 години
<ul style="list-style-type: none"> ▪ виконати практичні / групові / індивідуальні завдання 	10 годин

Оцінювання

<ul style="list-style-type: none"> ▪ усна відповідь на питання 	40 балів
<ul style="list-style-type: none"> ▪ звіт за виконання практичного / групового / індивідуального завдання 	60 балів

Література:

Основна література

1. Блінов О. А. Метафоричні асоціативні карти як сучасний метод психологічної хірургії / О. А. Блінов // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. – Київ. – 2016. – Вип. 4 (29). – С. 6–11.
2. Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога / Ю. Дем'янчук // Прикладні аспекти психології особистісного зростання: зб. наукових праць студентів та викладачів. – Вип. 1. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. – 2015. – С. 9-11.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf>
4. Калька Н., Ковальчук З., Одинцова Г. Практикум з арт-терапії : навчально-методичний посібник. Ч. 2. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 148 с.
5. Марценюк М. О. Метафоричні асоціативні карти як універсальний інструмент в роботі психолога / М.О. Марценюк // «SCIENCE AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD: CHALLENGES OF THE XXI CENTURY» матеріали VII Міжнародної науч-прак. конф. (ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ) / сост.: Е. Ешм, Е. Абиєв – Нур-Султан, 2020 – С. 55-59.
http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7511/1/Metaphorical_associative_maps_as_a_universal_tool_in_the_work_of_a_psychologist.pdf
6. Махній М.М. Казкотворчі технології у психолого-педагогічній практиці. Чернігів: Десна Поліграф, 2023. 224 с.
7. Мілорадова Н. Е. Метафоричні асоціативні карти як інструмент психокорекції та психопрофілактики посттравматичних стресових розладів / Н. Е. Мілорадова // Вісник Національного університету оборони України. - 2012. - Вип. 4. - С. 207-

210. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d3d96ef2-19de-4c3e-bb49-32da60695e73/content>

Інтернет джерела

8. Букша І. Метафоричні асоціативні карти як глибинний інструмент роботи психолога <https://vseosvita.ua/blogs/metaforychni-asotsiatyvni-karty-iaak-hlybynnyi-instrument-roboty-psykholoha-89681.html>
9. Красін С. Вступ до режисованої фільмотерапії. Зцілення за допомогою кіно https://cinematherapy.org/wp-content/uploads/2023/12/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BD_%D0%A1_%D0%90_%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF_%D0%B4%D0%BE_%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%97.pdf
10. Назаревич В. Найкращих 22 методи застосування картинок в арт-терапії <https://nazarevich-art.com/najkrashhyh-22-metody-zastosuvannya-kartynok-v-art-terapiyi/>
11. Складарова Л. Основні методи арт-терапії у роботі практичного психолога <https://naurok.com.ua/osnovni-metodi-art-terapi-u-roboti-praktichnogo-psihologa-119428.html>

Додаткова література

3, 6, 16, 18, 21, 24, 29, 31,33, 34

Контрольні запитання і завдання:

1. Які визначають методики проєктивного малювання?
2. Які обмеження у використанні ляльок у роботі психолога?
3. Які можливі сфери застосування фототерапії?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4-5

Тема. Арттерапевтичні техніки надання психологічної допомоги

Мета: ознайомити студентів з основними техніками та прийомами арттерапії.

Професійна спрямованість: оволодіння студентами основними техніками арттерапевтичного супроводу і допомоги клієнту.

План:

1. Основні принципи підбору методів та технік арттерапевтичного впливу в роботі з клієнтом.
2. Арт-терапевтичні техніки встановлення психологічного контакту та діагностики актуального стану клієнта.
3. Арт-терапевтичні методи роботи з емоційними та ресурсними станами.
4. Арт-терапевтичні методи роботи з ціннісно-сміисловою сферою та Я-концепцією.
5. Арт-терапевтичні методи роботи з мотивацією та цілепокладанням.
6. Арттерапевтичні методи роботи зі стосунками (дитячо-батьківськими, сімейними, партнерськими).
7. Використання методів арттерапії у роботі з дітьми та підлітками, які мають психофізичні порушення розвитку.
8. Арт-терапевтичні методи роботи з клієнтом, який переживає кризові стани та травми.

9. Арт-терапевтичні методи роботи з проблемами психічного здоров'я та адикціями.

10. Арт-терапевтичні методи для застосування у роботі з працівниками ризиконебезпечних професій (військовими/ветеранами, рятувальниками, правоохоронцями)

Основні поняття	<i>Арттерапія, метафора, індивідуальна арттерапія, групова арттерапія, ізотерапія, мандалотерапія, маскотерапія, казкотерапія, лялькотерапія, фототерапія, фільмотерапія, пісочна терапія, музикотерапія, танцювально-рухова терапія, терапія МАК, драмотерапія, фітотерапія, глинотерапія, колажування</i>	
Практичне завдання	<ul style="list-style-type: none"> Підготуйте реферат на тему (на вибір студента): «Арттерапія в роботі фахівців соціальної сфери», «Арт-терапевтичні методики у роботі з особами, які перебувають у СЖО» «Арт-терапевтичні методики у роботі з особами, які мають психосоматичні проблеми» Підберіть та представте опис арт-терапевтичних технологій для роботи з клієнтом, який _____ (самостійно оберіть 2-3 проблематики) 	інд. завдання для відпрацювання теми
Групова робота на занятті	Робота в підгрупах Запропонуйте методи та арттехнології для групової роботи з учасниками, які _____ (самостійно оберіть 2-3 проблематики)	

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	4 години
▪ виконати практичні / групові / індивідуальні завдання	10 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	40 балів
▪ звіт за виконання практичного / групового / індивідуального завдання	60 балів

Література:

Основна література

- Бриндіков Ю.Л. Арт-терапія: суть, можливості роботи з військовослужбовцями учасниками бойових дій. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Вип. 2 (41). С. 42–45.
- Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf>
- Калька Н., Ковальчук З., Одинцова Г. Практикум з арт-терапії : навчально-методичний посібник. Ч. 2. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 148 с.
- Назаревич В., Борейчук І. Метафора (психологія зображення)/Вікторія Назаревич, Ірина Борейчук. - К.: Вид-во Wise Vee, 2017. - 224 с.
- Техніки арттерапії в роботі кризового психолога з цивільним населенням в умовах війни: навч.-метод. посіб. / Г.Красіна, К.Гавриловська, Н.Гурець [та ін.]; за ред. Г.Красіної, К.Гавриловської – Харків, Видавець ФОП Захаренко В.В., 2023. – 106 с.

6. Техніки підтримки. Збірник арттерапевтичних вправ: метод. посіб./ Під ред. Т.Курганської. – Київ: 7БЦ, 2023. – 316 с.

Інтернет джерела

7. Назаревич В. Найкращих 22 методи застосування картинок в арт-терапії <https://nazarevich-art.com/najkrashhyh-22-metody-zastosuvannya-kartynok-v-art-terapiyi/>

Додаткова література

3, 4, 5, 8, 13, 14, 15, 16, 18, 27, 28, 30, 31, 34, 35

Контрольні запитання і завдання:

1. Які можливості вільного малювання у роботі з дітьми та підлітками?
2. Назвіть класичні техніки роботи з темою цілепокладання?

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема. Графічні методи арттерапії

Мета: ознайомити студентів з техніками графічних методів арттерапії.

Професійна спрямованість: оволодіння студентами алгоритмів застосування окремих арттерапевтичних технік у роботі з клієнтом.

План:

1. Можливості застосування ізотерапії та основні етапи роботи.
2. Правила роботи у методі кольоротерапія.
3. Технологія створення мандала.
4. Переваги роботи у методі нейрографіка.

Практичне завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Підготуйте характеристику ознак та інтерпретацій кольорів (М. Люшер, кольорова карта Л. Штейнхардт) • Сформулюйте <i>запит для роботи</i> методами арттерапії 	інд. завдання для відпрацювання теми
Групова робота на занятті	<p style="text-align: center;">Робота в підгрупах (2-3 студента)</p> <p>Підберіть та представте опис 2 технік для роботи з клієнтом за обраним запитом та опишіть за запропонованою схемою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назва 2. Автор та бібліографічний опис/посилання першоджерела 3. Мета 4. Необхідні матеріали 5. Опис техніки/хід вправи 6. Питання для обговорення 	
Індивідуальне завдання	<p style="text-align: center;">Практика застосування образотворчих арттехнологій (Техніки для індивідуальної роботи) та заповнення протоколу (див. додаток 1)</p>	

Техніки для індивідуальної роботи

Техніка «Три кольори мого імені» (ізотерапія)

(автор В.Назаревич [4])

Мета: усвідомлення власних структур особистості

Необхідні матеріали: папір А4, олівці, пастелі, фарби

Хід вправи: Доберіть три кольори і використавши їх намалюйте своє ім'я.

Питання для обговорення:

- Чому Ви обрали ці кольори?
- Чи складно було визначитися?
- З якими вашими якостями, здатностями, вміннями вони у Вас асоціюються кожен колір?
- Чи подобається зображення Вашого імені?
- Чи є щось, що Вам хотілось би додати чи змінити?

Техніка «Моя мандала» (мандалотерапія)
(методика MARI Дж. Келлог [1, С. 135])

Мета: ознайомлення із цілісною картиною, розуміння актуальної життєвої ситуації, визначення перспективних напрямків руху особистості

Необхідні матеріали: папір А4, олівці, пастелі, фарби

Хід вправи: Намалуйте на папері велике коло і віднайдіть його центр. Заповніть коло тими кольорами чи образами, якими б Вам хотілось. Назвіть Вашу мандалу.

Питання для обговорення:

- Які емоції та почуття викликає у Вас малюнок?
- Які символи присутні у малюнку? Яке значення вони мають для Вас?
- Назвіть три слова, з якими у Вас асоціюється малюнок.
- Яке основне смислове повідомлення Вашого малюнка?
- Чому саме так Ви назвали малюнок?

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	2 години
▪ виконати практичні / групові / індивідуальні завдання	5 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	40 балів
▪ звіт за виконання практичного / групового / індивідуального завдання	60 балів

Література:

Основна література

1. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf>
2. Калька Н., Ковальчук З., Одинцова Г. Практикум з арт-терапії : навчально-методичний посібник. Ч. 2. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 148 с.
3. Володарська Н. Д. Роль нейрографіки в опрідмечуванні почуттів особистості для відновлення психічного здоров'я [Електронний ресурс] / Н. Д. Володарська // [Габітус](http://habitus.od.ua/journals/2022/36-2022/23.pdf). - 2022. - Вип. 36. - С. 145-149. <http://habitus.od.ua/journals/2022/36-2022/23.pdf>
4. Я АРТ/Вікторія Назаревич. – Київ: «ПРИНТХАУЗ», 2020. – 180 с.

Додаткова література

5. Назаревич В., Борейчук І. Метафора (психологія зображення)/Вікторія Назаревич, Ірина Борейчук. - К.: Вид-во Wise Bee, 2017. - 224 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема. Метод образотворчої терапії

Мета: ознайомити студентів з техніками образотворчої терапії.

Професійна спрямованість: оволодіння студентами алгоритмів застосування окремих арттерапевтичних технік у роботі з клієнтом.

План:

1. Лялькотерапія та алгоритм роботи.
2. Можливості застосування піскової та глинотерапії.
3. Правила роботи у методі маскотерапія.

Практичне завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Сформулюйте <i>запит для роботи</i> методами арттерапії	інд. завдання для відпрацювання теми
Групова робота на занятті	Робота в підгрупах (2-3 студента) Підберіть та представте опис 2 технік для роботи з клієнтом за обраним запитом та опишіть за запропонованою схемою: <ol style="list-style-type: none"> 1. Назва 2. Автор та бібліографічний опис/посилання першоджерела 3. Мета 4. Необхідні матеріали 5. Опис техніки/хід вправи 6. Питання для обговорення	
Індивідуальне завдання	Практика застосування образотворчих арттехнологій (Техніки для індивідуальної роботи) та заповнення протоколу (див. додаток 1)	

Техніки для індивідуальної роботи

Техніка «Глечик мого зростання» (глинотерапія)

(автор В.Назаревич)

Методичні рекомендації до МЗ «Глечики+» (автор Вікторія Назаревич)

Мета: визначити мотиви змін та усвідомити особистісний потенціал

Необхідні матеріали: глина/пластичні матеріали

Хід вправи: Зліпіть глечик, який асоціюватиметься з Вашими змінами і можливими трансформаціями

Питання для обговорення:

- Які емоції та почуття супроводжували процес створення глечика?
- Який функціонал цього глечика?
- Чим наповнений глечик? Що б мало міститися в ньому?
- Кому він належить? Що варто зробити власнику аби цей глечик слугував довго?
- Що його ще може прикрасити ззовні через деякий час? Що тоді зміниться?

Техніка «Я-маска» (маскотерапія)
(адаптована версія Ю.Дем'янчук [1, С. 91])

Мета: усвідомлення власного емоційного стану, сприйняття себе та інших

Необхідні матеріали: шаблон маски (папір А4, ножиці, клей), олівці, пастелі, фарби, пензлі

Хід вправи: Використовуючи фарби/пастелі розділіть вертикально на дві частини і розмалуйте маску:

- права частина/половина маски – „Я, яким/-ю мене бачать інші”
- ліва – „Я, який/-а я є насправді”

Питання для обговорення:

1. Які емоції та почуття супроводжували процес створення маски?
2. Чи було складно створювати маску?
3. Як би Ви її назвали?
4. Що це за маска? Опишіть її особливості.
5. Що бачать інші, коли дивляться на праву половину маски? Що маска транслює їм?
6. Що маска хотіла б показати та що не хоче показувати?
7. Що бачать інші, коли дивляться на ліву половину маски? Що маска транслює їм?
8. Що маска хотіла б показати? Що маска не хоче показувати?
9. Чого боїться кожна половина маски?
10. Яке основне бажання у кожної половини маски?
11. До чого кожна половина маски Вас спонукає та від чого захищає?

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	2 години
▪ виконати практичні / групові / індивідуальні завдання	6 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	40 балів
▪ звіт за виконання практичного / групового / індивідуального завдання	60 балів

Література:

Основна література

1. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf>
2. Калька Н., Ковальчук З., Одинцова Г. Практикум з арт-терапії : навчально-методичний посібник. Ч. 2. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 148 с.
3. Я АРТ/Вікторія Назаревич. – Київ: «ПРИНТХАУЗ», 2020. – 180 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема. Метод наративної терапії

Мета: ознайомити студентів з техніками наративної терапії.

Професійна спрямованість: оволодіння студентами алгоритмів застосування окремих арттерапевтичних технік у роботі з клієнтом.

План:

1. Алгоритм складання терапевтичних казок.
2. Особливості роботи з притчами.

Практичне завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Написати авторську притчу • Сформулюйте <i>запит для роботи</i> методами арттерапії 	інд. завдання для відпрацювання теми
Групова робота на занятті	<p style="text-align: center;">Робота в підгрупах (2-3 студента)</p> <p>Підберіть та представте опис 2 технік для роботи з клієнтом за обраним запитом та опишіть за запропонованою схемою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назва 2. Автор та бібліографічний опис/посилання першоджерела 3. Мета 4. Необхідні матеріали 5. Опис техніки/хід вправи 6. Питання для обговорення 	
Індивідуальне завдання	<p>Практика застосування наративних арттехнологій (Техніки для індивідуальної роботи) та заповнення протоколу (див. додаток 1)</p>	

Техніки для індивідуальної роботи

Техніка «Пошук смислу» (бібліотерапія)

(методика роботи з текстом, адаптована версія Ю.Дем'янчук)

Мета: пошук та активація внутрішній ресурсів особистості

Необхідні матеріали: літературні тексти, ручка

Хід вправи:

1 варіант «Послання»

Прочитайте запропонований текст і виділіть у ньому «емоційно сильні» слова для Вас.

Питання та завдання для обговорення:

- Які емоції та почуття супроводжували Вас у процесі прочитання?
- Спробуйте поєднати їх у послання для Вас у вигляді нейронних зв'язків.
- Що означає для Вас це послання?

2 варіант «Перевертень»

Прочитайте запропонований текст і дайте відповідь на питання:

«Про що це для мене?». Зосередьтесь на Ваших почуттях.

Сьогодні був жахливий день...

І неварто мене переконувати, що

У кожному дні є щось гарне і надихаюче
Я чітко бачу, що
Світ наш переповнений злом
Хоча
Добро все ж таки помітне
Радість і щастя лише тимчасові
Це не правда, що
Все підпорядковується розуму і серцю
Тому що
Справжнє щастя у доступі
Лише тоді, коли все добре
Я не вірю, що добро існує
Насправді
Реальність
Визначає
Сприйняття
Ніщо мені непідвладно...
І я ніколи не скажу, що
Сьогодні був чудовий день...

Тепер прочитайте цей же текст знизу до верху. Про що він тепер для Вас? Що з цього приводу відчуваєте?

Питання та завдання для обговорення:

- Які емоції та почуття супроводжували Вас у процесі прочитання обидвох варіантів тексту?
- Який висновок для себе можете зробити?

Техніка «Пункт змін» (казкотерапія)

(автор: А.Колобовнікова; модифікація: К.Гавриловської, Ю.Дем'янчук [1])

Мета: пошук варіантів вирішення життєвих ситуацій

Необхідні матеріали: папір А4, ручка

Хід вправи: Оберіть персонажа та запишіть історію/казку, яка б могла б з ним статися. Визначте (жирною крапкою) те місце історії/казки, де ваш герой знаходиться зараз – *Пункт теперішнього*.

Проаналізуйте Вашу історію/казку:

- Який Ваш головний Герой? Чи ідентифікуєте себе з ним?
- Охарактеризуйте середовище історії/казки: час (минуле, сьогодення, майбутнє), сфера життя (пригоди, діяльність, взаємодія з іншими, Я).
- Опишіть інших персонажів. Які характерологічні риси цих персонажів властиві Вам?
- Проаналізуйте відносини між героями. Чи можете Ви в реальному житті впізнати героїв Вашої казки? Хто вони?
- Які особливі предмети присутні в історії/казці (чарівні предмети, особливі власні речі тощо)? Що вони можуть символізувати у Вашому житті?
- Зробіть висновки: про що ця казка.

- Чи досягає Герой бажаної мети? Активний чи пасивний він?
- Що Вам хочеться змінити в цій казці?
- Знайдіть незрозумілий для Вас момент цієї історії/казки.

Починаючи з «Пункту теперішнього» (жирної крапки) допишіть 2-3 варіанти продовження вашої історії/казки: *Як досягнути бажаних змін?*

Питання та завдання для обговорення:

- Чи легко було обрати головного персонажа історії/казки?
- Які емоції та відчуття супроводжували Вас у процесі написання історії/казки?
- Чи вдалось сформулювати альтернативні варіанти завершення сюжету?
- Який висновок для себе можете зробити?

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	2 години
▪ виконати практичні / групові / індивідуальні завдання	6 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	40 балів
▪ звіт за виконання практичного / групового / індивідуального завдання	60 балів

Література:

Основна література

1. Гавриловська К.П., Дем'янчук Ю.Ю. Сторітелінг як засіб розвитку психологічної пружності особистості. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том VI: Психологія обдарованості. Випуск 17. Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 306 с. С.84-90. <http://eprints.zu.edu.ua/32268/>
2. Дем'янчук Ю.Ю. Використання сторітелінгу (storytelling) у консультативній практиці // СУЧАСНІ ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: ЕКО-ТРЕНІНГ [збірник тез доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної конференції]. Відп. ред. В.Л. Зливков, Н.А. Харченко, С.О. Лукомська. Умань-Київ: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2021. С. 23-26.
3. Махній М.М. Казкотворчі технології у психолого-педагогічній практиці. Чернігів: Десна Поліграф, 2023. 224 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема. Використання метафоричних асоціативних карт

Мета: ознайомити студентів з техніками роботи з метафоричними асоціативними картами.

Професійна спрямованість: оволодіння студентами алгоритмів застосування окремих арттерапевтичних технік у роботі з клієнтом.

План:

1. Правила роботи з МАК.

Практичне завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Сформулюйте <i>запит для роботи</i> методами арттерапії	інд. завдання для відпрацювання теми
Групова робота на занятті	Робота в підгрупах (2-3 студента) Підберіть та представте опис 2 технік для роботи з клієнтом за обраним запитом та опишіть за запропонованою схемою: <ol style="list-style-type: none"> 1. Назва 2. Автор та бібліографічний опис/посилання першоджерела 3. Мета 4. Необхідні матеріали 5. Опис техніки/хід вправи 6. Питання для обговорення	
Індивідуальне завдання	Практика застосування МАК (Техніки для індивідуальної роботи) та заповнення протоколу (див. додаток 1)	

Техніки для індивідуальної роботи

Техніка «Моя опора» (МАК)

(автор Г.Красіна [2, С. 78])

Мета: усвідомлення актуального емоційного стану та пошук ресурсів

Необхідні матеріали: набір метафоричних зображень «Мій ВОЯЖ»

Хід вправи: 1 крок. Оберіть «у відкрити» 3 карти, які відображають:

1. Мій стан зараз. Опишіть цей стан, з якою подією вона пов'язана?
2. Який стан був у мене до події, що відбулася? Опишіть карту, яка відображає цей стан.
3. У якому стані хочу бути? Опишіть цей стан.

2 крок. Розташуйте карти горизонтально у порядку 2,1,3. Оцініть схему, що вийшла. Порівняйте стан до події з тим, як хочете себе почувати. Чи є різниця? У чому виявляється?

3 крок. Виберіть «наосліп»:

- 1 карту із зеленою сорочкою, спираючись на питання «Що з того, чим я володію, допоможе мені дійти бажаного результату?»
- 1 карту з рожевою сорочкою - «Що з досвіду моєї родини я можу взяти, щоб дійти бажаного результату?»

- 1 одну карту із синьою сорочкою - «Які якості мені необхідно придбати, щоб дійти бажаного результату?»

Розмістіть їх між 1 та 3 картками. Опишіть кожну і співвіднесіть із запитом.

Питання та завдання для обговорення:

- Які висновки ви можете зробити після виконаної роботи?
- Які Ваші можливості/здатності можуть бути у нагоді?

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	2 години
▪ виконати практичні / групові / індивідуальні завдання	5 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	40 балів
▪ звіт за виконання практичного / групового / індивідуального завдання	60 балів

Література:

Основна література

1. Марценюк М. О. Метафоричні асоціативні карти як універсальний інструмент в роботі психолога / М.О. Марценюк // «SCIENCE AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD: CHALLENGES OF THE XXI CENTURY» матеріали VII Международной науч-прак. конф. (ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ) / сост.: Е. Ешим, Е. Абиев – Нур-Султан, 2020 – С. 55-59. http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7511/1/Metaphorical_associative_maps_as_a_universal_tool_in_the_work_of_a_psychologist.pdf
2. Техніки арттерапії в роботі кризового психолога з цивільним населенням в умовах війни: навч.-метод. посіб. / Г.Красіна, К.Гавриловська, Н.Гурець [та ін.]; за ред. Г.Красіної, К.Гавриловської – Харків, Видавець ФОП Захаренко В.В., 2023. – С. 78.

Інтернет джерела

3. Букша І. Метафоричні асоціативні карти як глибинний інструмент роботи психолога <https://vseosvita.ua/blogs/metaforychni-asotsiatyvni-karty-iaak-hlybynnyi-instrument-roboty-psykholoha-89681.html>
4. Метафоричні карти – що це таке, як працювати з асоціативними картами? <https://www.kozaky.org.ua/metaforichni-karti-shho-ce-take-yak-pracyuvati-z-asociativnimi-kartami/>

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема. Арттерапевтичні техніки психологічної допомоги

Мета: ознайомити студентів з арттерапевтичними техніками психологічного супроводу клієнтів у період кризи.

Професійна спрямованість: оволодіння студентами алгоритмів застосування окремих арттерапевтичних технік у роботі з клієнтом.

План:

1. Правила підбору методів та технік арттерапевтичного впливу в роботі з клієнтом.

Групове практичне завдання	Презентація результатів групової роботи у вигляді звіту: <ul style="list-style-type: none"> • Титульний лист • Категоріально-термінологічне до визначення проблеми (опис проблематики, аналіз симптомів) • Формулювання гіпотез та визначення напрямків арттерапевтичної роботи • Підбір та представлення комплексу технік для роботи з клієнтом за схемою:<ol style="list-style-type: none"> 1. Назва (автор та посилання на першоджерела) 2. Мета 3. Необхідні матеріали 4. Опис техніки/хід вправи 5. Питання для обговорення • Саморефлексія та програма саморозвитку • Список використаних джерел	інд. завдання для відпрацювання теми
Індивідуальне завдання	Практика застосування арттехнологій (Техніки для індивідуальної роботи) та заповнення протоколу (див. додаток 1)	

Техніки для індивідуальної роботи

Техніка «Рух Життя» (МАК)

(автор В.Назаревич [3, с. 134])

Мета: усвідомлення дуальності життєвих подій для розвитку особистості.

Необхідні матеріали: набір метафоричних зображень «Мета-АРТ» (В.Назаревич)/«Мій ВОЯЖ» (К.Гавриловська, Ю.Дем'янчук)

Хід вправи:

Оберіть карту з набору, яка Вам не подобається та спробуйте пофантазувати, провести асоціацію з певною ситуацією з Вашого життя, що відбулася.

Знайдіть карту зміни/трансформації цієї ситуації. У що ця ситуація перетворилася і як вплинула на Ваше життя?

Оберіть карту, яка показує результат цієї події

Питання для обговорення:

- Який вплив мала на Вас згадана ситуація?
- Чи шкодуєте про Ваш вчинок у той момент?
- Чи має та ситуація певний результат сьогодні?

Техніка «Давати-брати» (МАК)

(адаптована версія Н.Калька, З.Ковальчук [2, С. 54])

Мета: усвідомлення рівня сформованості навичок у системі «давати-брати».

Необхідні матеріали: набір метафоричних зображень «ІКІГАЙ» (Т.Бондарчук)/«Мій ВОЯЖ» (К.Гавриловська, Ю.Дем'янчук)/«СОРЕ» тощо.

Хід вправи:

Перед Вами є дві кіпи карт. Почергово візьміть з кожної кіпи карти: перша купка карт відповідає за те, що клієнт хотів би отримати від цього світу, а друга – що хотів би дати цьому світу. Витягаючи картки, для зручності відповіді можна записувати у зошит, розділивши аркуш на дві частини. Карти можна тягнути до 10 разів.

Питання для обговорення:

- Що Ви навчилися отримувати в результаті криз?
- Що Ви навчилися віддавати в результаті криз?
- Що Вам робити простіше – брати чи давати?
- Що найбільше перешкоджає Вам «давати»?
- Що найбільше перешкоджає Вам «отримувати»?
- За що Ви вдячні кризовим ситуаціям, які трапилися у житті?

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	2 години
▪ виконати практичні / групові / індивідуальні завдання	8 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	40 балів
▪ звіт за виконання практичного / групового / індивідуального завдання	60 балів

Література:

Основна література

1. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf>
2. Калька Н., Ковальчук З., Одинцова Г. Практикум з арт-терапії : навчально-методичний посібник. Ч. 2. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 148 с.
3. Назаревич В., Борейчук І. Метафора (психологія зображення)/Вікторія Назаревич, Ірина Борейчук. - К.: Вид-во Wise Bee, 2017. – 224 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Умовою допуску до МКР є зарахування всіх видів робіт, передбачених програмою курсу.

I. Тестові завдання. Максимальна кількість балів – 20.

II. Теоретичні питання. Максимальна кількість балів – 20.

1. Теоретичні засади арттерапії: поняття, підходи (психоаналітичний підхід, клієнтцентрований підхід, когнітивний підхід), задачі та функції арттерапії.
2. Значення символу та метафори в арттерапії.
3. Форми арттерапевтичної роботи: особливості організації індивідуальної та групової арттерапії.
4. Арттерапевтичний простір і матеріали.
5. Особливості побудови арттерапевтичного альянсу: поняття емпатії, переносу, контрпереносу. Вимоги до арттерапевта.
6. Основні методи арттерапії у роботі психолога:
7. Графічні методи арттерапії: ізотерапія, кольоротерапія, мандалотерапія, нейрографіка.
8. Образотворча терапія: лялькотерапія, маскотерапія, глинотерапія, піскова терапія, фототерапія, тканотерапія.
9. Мистецька терапія: драмотерапія, фільмотерапія, музикотерапія, танцювально-рухова терапія
10. Наративна терапія: бібліотерапія, казкотерапія, вербальні метафори
11. Використання метафоричних асоціативних карт
12. Основні принципи підбору методів та технік арттерапевтичного впливу в роботі з клієнтом.
13. Арт-терапевтичні техніки встановлення психологічного контакту та діагностики актуального стану клієнта.
14. Арт-терапевтичні методи роботи з емоційними та ресурсними станами.
15. Арт-терапевтичні методи роботи з ціннісно-смісловою сферою та Я-концепцією.
16. Арт-терапевтичні методи роботи з мотивацією та цілепокладанням.
17. Арттерапевтичні методи роботи зі стосунками (дитячо-батьківськими, сімейними, партнерськими).
18. Використання методів арттерапії у роботі з дітьми та підлітками, які мають психофізичні порушення розвитку.
19. Арт-терапевтичні методи роботи з клієнтом, який переживає кризові стани та травми.
20. Арт-терапевтичні методи роботи з проблемами психічного здоров'я та адикціями.
21. Арт-терапевтичні методи для застосування у роботі з працівниками ризиконебезпечних професій (військовими/ветеранами, рятувальниками, правоохоронцями)

III. Професійно-орієнтоване завдання. Максимальна кількість балів – 60 (виконується до модульної контрольної роботи).

1. Сформулюйте запит для роботи методами арттерапії
2. Підберіть та представте опис 2 технік для роботи з клієнтом за обраним запитом та опишіть їх за запропонованою схемою:
  - Назва
  - Автор та бібліографічний опис/посилання першоджерела
  - Мета
  - Необхідні матеріали
  - Опис техніки/хід вправи
  - Питання для обговорення

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ

I. Тестові завдання. Максимальна кількість балів – 20.

II. Теоретичні питання. Максимальна кількість балів – 20.

1. Теоретичні засади арттерапії: поняття, підходи (психоаналітичний підхід, клієнтцентрований підхід, когнітивний підхід), задачі та функції арттерапії.
2. Значення символу та метафори в арттерапії.
3. Форми арттерапевтичної роботи: особливості організації індивідуальної та групової арттерапії.
4. Арттерапевтичний простір і матеріали.
5. Особливості побудови арттерапевтичного альянсу: поняття емпатії, переносу, контрпереносу. Вимоги до арттерапевта.
6. Основні методи арттерапії у роботі психолога:
7. Графічні методи арттерапії: ізотерапія, кольоротерапія, мандалотерапія, нейрографіка.
8. Образотворча терапія: лялькотерапія, маскотерапія, глинотерапія, піскова терапія, фототерапія, тканетерапія.
9. Мистецька терапія: драмотерапія, фільмотерапія, музикотерапія, танцювально-рухова терапія
10. Наративна терапія: бібліотерапія, казкотерапія, вербальні метафори
11. Використання метафоричних асоціативних карт
12. Основні принципи підбору методів та технік арттерапевтичного впливу в роботі з клієнтом.
13. Арт-терапевтичні техніки встановлення психологічного контакту та діагностики актуального стану клієнта.
14. Арт-терапевтичні методи роботи з емоційними та ресурсними станами.
15. Арт-терапевтичні методи роботи з ціннісно-сисловою сферою та Я-концепцією.
16. Арт-терапевтичні методи роботи з мотивацією та цілепокладанням.
17. Арттерапевтичні методи роботи зі стосунками (дитячо-батьківськими, сімейними, партнерськими).
18. Використання методів арттерапії у роботі з дітьми та підлітками, які мають психофізичні порушення розвитку.
19. Арт-терапевтичні методи роботи з клієнтом, який переживає кризові стани та травми.
20. Арт-терапевтичні методи роботи з проблемами психічного здоров'я та адикціями.
21. Арт-терапевтичні методи для застосування у роботі з працівниками ризиконебезпечних професій (військовими/ветеранами, рятувальниками, правоохоронцями)

III. Професійно-орієнтоване завдання. Максимальна кількість балів – 60 (виконується до модульної контрольної роботи).

1. Сформулюйте запит для роботи методами арттерапії
2. Підберіть та представте опис 2 технік для роботи з клієнтом за обраним запитом та опишіть їх за запропонованою схемою:
  - Назва
  - Автор та бібліографічний опис/посилання першоджерела
  - Мета
  - Необхідні матеріали
  - Опис техніки/хід вправи
  - Питання для обговорення

Критерії оцінювання роботи студентів (за О.В.Мазяром, І.С.Загурською)

Основні види робіт:

- відповідь на теоретичне питання - від 0 до 40 балів;
- виконання практичного завдання / написання звіту - від 0 до 60.

Оцінка	Вимоги до знань, умінь та навичок студентів. Досягнення програмних результатів навчання
Тестові завдання (max – 40 балів)	
4 балів	Правильна відповідь на кожне тестове завдання
0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання
Теоретичне питання, опрацювання рекомендованих першоджерел (max – 40 балів)	
37-40 балів	вільне орієнтування у проблемі; відповідь повна; виклад матеріалу послідовний та логічно збудований; наведення прикладів; відсутність значущих помилок
33-36 балів	незначна опора на конспект; відповідь повна; виклад матеріалу з незначним порушенням послідовності та логічності; наведення прикладів; наявність незначущих помилок
29-32 балів	значна опора на конспект; відповідь назагал повна; виклад матеріалу з порушеннями послідовності та логічності; труднощі в ілюструванні відповіді прикладами; наявність кількох суттєвих помилок
25-28 балів	опора на конспект; відповідь неповна, з прогалинами; виклад матеріалу непослідовний; неспроможність проілюструвати відповідь прикладом; наявність суттєвих помилок
19-24 балів	зачитування конспекту; відповідь неповна, з суттєвими прогалинами; виклад матеріалу непослідовний; неспроможність проілюструвати відповідь прикладом; наявність багатьох суттєвих помилок
12-18 балів	значущі труднощі у відтворенні відповіді на питання; істотний брак орієнтації у проблемі; неспроможність проілюструвати відповідь прикладом; наявність багатьох суттєвих помилок
1-11 балів	брак елементарної обізнаності з питання
Виконання практичного завдання (max – 60 балів)	
50-60 балів	завдання виконане повністю; відповідь змістовно розгорнута та коректна; відсутні суттєві помилки
41-49 балів	завдання виконане повністю; зміст відповіді подекуди недостатньо розгорнутий та містить окремі некоректні формулювання; наявні несуттєві помилки
34-40 балів	завдання більшою частиною виконане; зміст відповіді подекуди поверхневий, наявні некоректні формулювання та кілька суттєвих помилок
26-33 балів	завдання виконане частково; зміст відповіді поверхневий, наявні некоректні формулювання та суттєві помилки
20-25 балів	завдання виконане меншою частиною; зміст відповіді поверхневий, наявні некоректні формулювання та суттєві помилки
15-20 балів	завдання виконане формально; бракує осмислення зробленого; формулювання некоректні; наявні багато суттєвих помилок
1-15 балів	завдання має незадовільний рівень виконання; вкрай слабка орієнтація щодо внесення корективів

Література:

Основна література

1. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
2. Калька Н., Ковальчук З., Одинцова Г. Практикум з арт-терапії : навчально-методичний посібник. Ч. 2. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 148 с.
3. Колпакчи О.С. Арт-терапія: курс лекцій: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 288 с
4. Лаулі Дж., Томпкінс П. Метафоричний Розум. Трансформація за допомогою Символічного моделювання; пер. з англ. Г. Стативки. – Дніпро: Вид-во Смакі, 2023. – 336 С.
5. Махній М.М. Казкотворчі технології у психолого-педагогічній практиці. Чернігів: Десна Поліграф, 2023. 224 с.
6. Назаревич В., Борейчук І. Метафора (психологія зображення)/Вікторія Назаревич, Ірина Борейчук. - К.: Вид-во Wise Bee, 2017. - 224 с.
7. Техніки арттерапії в роботі кризового психолога з цивільним населенням в умовах війни: навч.-метод.посіб. / Г.Красіна, К.Гавриловська, Н.Гурець [та ін.]; за ред. Г.Красіної, К.Гавриловської – Харків, Видавець ФОП Захаренко В.В., 2023. – 106 с.
8. Я АРТ/Вікторія Назаревич. – Київ: «ПРИНТХАУЗ», 2020. – 180 с.
9. Юнг К. Людина та її символи. – Київ, Вид-во: Центр навчальної літератури, 2022. – 436 с.

Додаткова література

10. Біда О. Різні підходи до визначення арт-терапії / Олена Біда // Педагогічний часопис Волині. – № 4(11), 2018. – с. 14-19.
11. Блінов О. А. Метафоричні асоціативні карти як сучасний метод психологічної хірургії / О. А. Блінов // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. – Київ. – 2016. – Вип. 4 (29). – С. 6–11.
12. Бриндіков Ю.Л. Арт-терапія: суть, можливості роботи з військовослужбовцями учасниками бойових дій. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Вип. 2 (41). С. 42–45.
13. Вознесенська О.Л. Можливості арт-терапії в подоланні психічної травми / О.Л. Вознесенська ; Психологічна допомога особистості, що переживає наслідки травматичних подій : зб. статей / Ін-т соціальної та політичної ; Представництво Польської академії наук у м. Києві ; Соціально-психологічний методичний реабілітаційний центр. – К. : Міленіум, 2015. – С. 98-110.
14. Володарська Н. Д. Роль нейрографіки в оптимізації почуттів особистості для відновлення психічного здоров'я [Електронний ресурс] / Н. Д. Володарська // Габітус. - 2022. - Вип. 36. - С. 145-149.
15. Гавриловська К.П., Дем'янчук Ю.Ю. Застосування арт-коучингових технік у психотерапевтичній роботі з подолання ПТСР / К. Гавриловська, Ю. Дем'янчук // Пост-травматичний стресовий розлад: дорослі, діти та родини в ситуації війни – Міжнародне науково-практичне видання / заг. ред.: І. Маноха, Г. Собчук. – Том І. – Варшава - Київ: ПАН - Гнозис, 2017. – С. 7-20.
16. Гавриловська К.П., Дем'янчук Ю.Ю. Сторітелінг як засіб розвитку психологічної пружності особистості. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том VI: Психологія обдарованості. Випуск 17. Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 306 с. С.84-90.
17. Головатюк І. Г. Арт-терапія у зарубіжній науковій традиції / І. Г. Головатюк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. - 2017. - Вип. 2. - С. 63-66.
18. Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога / Ю. Дем'янчук // Прикладні аспекти психології особистісного зростання: зб. наукових праць студентів та викладачів. – Вип. 1. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. – 2015. – С. 9-11.

19. Дем'янчук Ю.Ю. Використання сторітелінгу (storytelling) у консультативній практиці // СУЧАСНІ ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: ЕКО-ТРЕНІНГ [збірник тез доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної конференції]. Відп. ред. В.Л. Зливков, Н.А. Харченко, С.О. Лукомська. Умань-Київ: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2021. С. 23-26.
20. Дем'янчук Ю. Особливості психологічної допомоги особистості в кризових станах. Цілісний підхід у психології особистості: особливості теорії та практики. Матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн конференції (25 лютого 2022 року): Збірник тез / За заг.ред. докт. психол. наук, доц. Клочек Л.В., докт.психол. наук, проф. Гейко Є.В. Кропивницький: ЦДПУ, 2022. С. 142-148.
21. Льченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – 150 с.
22. Калька Н. М., Одинцова Г. Ю. Феноменологія символу у мандалотерапії: теоретико-прикладний аспект / Габітус. - 2021. - Випуск 22. - С.66-71.
23. Марценюк М. О. Метафоричні асоціативні карти як універсальний інструмент в роботі психолога / М.О. Марценюк // «SCIENCE AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD: CHALLENGES OF THE XXI CENTURY» матеріали VII Международной науч-прак. конф. (ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ) / сост.: Е. Ешім, Е. Абиєв – Нур-Султан, 2020 – С. 55-59.
24. Матухно Є.В., Назаревич В.В. Казкотерапія в умовах пандемічної реальності як форма контролю страху . Простір арт-терапії. 2021. № 39. С. 108 – 110.
25. Мілорадова Н. Е. Метафоричні асоціативні карти як інструмент психокорекції та психопрофілактики посттравматичних стресових розладів / Н. Е. Мілорадова // Вісник Національного університету оборони України. - 2012. - Вип. 4. - С. 207-210.
26. Полторац Л. Ю. Сутність арт-терапії: аналіз сучасних підходів / Л. Ю. Полторац // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Педагогіка. - 2014. - Т. 245, Вип. 233. - С. 89-93.
27. Простір арт-терапії : [Зб. наук. праць] / УМО, 2021, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2021; [Редкол.: Лушин П.В. та ін.]. – Київ : Золоті ворота, 2021. – Вип. 1 (29). – 124 с.
28. Простір арт-терапії: мінливість і стабільність – пошуки балансу: матеріали XVI Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Харків, 15 – 17 лютого 2019 р.) / [за наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдюнової, О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. – Харків : СПД ФО Степанов В. В., 2019. – 171 с.
29. Простір арт-терапії: міф, метафора, символ: Матеріали V Міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, Інститут соціальної та політичної психології АПН України – ЦППО АПН України, 28 лютого – 1 березня 2008 р.) / За наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдюнової, О.А. БреусенкаКузнєцова, О.Л. Вознесенської. – К.: Міленіум, 2008. – 102 с.
30. Психолого-педагогічна допомога особистості засобами арттерапії: монографія / за заг. ред. Т.А. Ткачук, Н. О. Бочаріної / Переяслав (Київ. обл.) : Домбровська Я. М., 2020. 365 с
31. Теорія і практика арт-терапії : навчально-методичний комплекс / Уклад. І.В. Бабій. – Умань, Алмі – 2014. – 75 с
32. Техніки підтримки. Збірник арттерапевтичних вправ: метод.посіб./ Під ред. Т.Курганської. – Київ: 7БЦ, 2023. – 316 с.
33. Ткач Р. 50 цілющих казок для дітей/ Ткач Разіда. – К.: Видавництво Ростислава Бурлаки, 2023. – 196 с.
34. Шамдян К. Проективні методи дослідження особистості: підручник / Каріна Шам-лян, Марина Кліманська. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. - 466 с
35. Шидлюх С. Аналіз зарубіжного досвіду використання арт-терапії у корекційній роботі з дітьми-жертвами насилля / Сюзанна Шидлюх // Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей : збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30

- квіт. 2014 р. / ТНПУ ; [за заг. ред. О. Кікінежді]. – Тернопіль : [Стереарт], 2014. – С. 129–132.
36. Baer U. Gefühlssterne, Angstfresser, Verwandlungsbilder: Kunst und Gestaltungstherapeutische Methoden und Modelle. Sachbücher angewandte Psychologie. 2007. 408 p.
  37. Coulter A.M. Family art therapy: Dots, meaning and metaphor / C. Kerr (Ed.), Multicultural family art therapy Routledge/Taylor & Francis Group. 2015. P. 90–104.
  38. Futterman Collier A., Wayment H.A. Enhancing and explaining art-making for mood-repair: The benefits of positive growth-oriented instructions and quiet ego contemplation. Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts. 2021. Vol. 15 (2). P. 363–376.
  39. Gavron T. Meeting on common ground: Assessing parent-child relationships through the Joint Painting Procedure. Art Therapy. 2013. Vol. 30 (1). P. 12–19.
  40. Kerr C., Hoshino J., Sutherland J., Parashak S.T., McCarley L.L. Family art therapy: Foundations of theory and practice. Routledge/Taylor & Francis Group. 2008. 260 p.
  41. Klorer P.G. Art Therapy with Traumatized Families / L. Carey (Ed.), Expressive and creative arts methods for trauma survivors. Jessica Kingsley Publishers, 2006. P. 115–131.
  42. Nielsen F., Feijo I., Renshall K., Starling J. Family art therapy: A contribution to mental health treatment in an adolescent inpatient setting. Australian and New Zealand Journal of Family Therapy. 2021. Vol. 42 (2). P. 145–159.
  43. Sutherland J. Art therapy with families. The Journal of Individual Psychology. 2011. Vol. 67 (3). P. 292–304.

Інтернет джерела

44. Букша І. Метафоричні асоціативні карти як глибинний інструмент роботи психолога <https://vseosvita.ua/blogs/metaforychni-asotsiatyvni-karty-iaak-hlybynnyi-instrument-roboty-psykhologa-89681.html>
45. Красін С. Вступ до режисованої фільмотерапії. Зцілення за допомогою кіно https://cinematherapy.org/wp-content/uploads/2023/12/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BD_%D0%A1_%D0%90_%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF_%D0%B4%D0%BE_%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D1%97%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%97.pdf
46. Назаревич В. Матеріали у арт-терапії. Невеликий список у валізку арт-терапевта <https://nazarevich-art.com/materialy-u-art-terapiyi-nevelykyj-spysok-u-valizku-art-terapevta/>
47. Назаревич В. Метафора: ключ до розуміння та перетворень у терапії <https://nazarevich-art.com/metafora-klyuch-do-rozuminnya-ta-peretvoren-u-terapiyi/>
48. Назаревич В. Найкращих 22 методи застосування картинок в арт-терапії <https://nazarevich-art.com/najkrashhyh-22-metody-zastosuvannya-kartynok-v-art-terapiyi/>
49. Рурик Г. Робота з символами та метафорами в арт-терапії <https://upsihologa.com.ua/robo-ta-z-simvolami-ta-metaforami-v-art-t-02log92f3.html>
50. Скларова Л. Основні методи арт-терапії у роботі практичного психолога <https://naurok.com.ua/osnovni-metodi-art-terapi-u-roboti-praktichnogo-psihologa-119428.html>
51. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка: режим доступу: <http://library.zu.edu.ua/>
52. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/554>
53. Режим доступу до англomовних періодичних видань: <https://academicjournals.org/>.
54. Ресурс для пошуку результатів досліджень відкритого доступу з репозиторіїв і журналів. URL: <https://core.ac.uk/search>.

Протокол №

Аналізу арттерапевтичного заняття

Прізвище, ім'я, група _____

1. Методика (техніка):

_____

2. Вибір матеріалів для роботи:

_____

3. Час який був потрібен для роботи:

_____

4. Опис продукту творчості:

_____

_____

_____

5. Запитання / коментарі під час реалізації методики:

_____

_____

_____

6. Питання для обговорення:

_____

_____

_____

7. Суб'єктивні відчуття і переживання:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

8. Висновок заняття (рефлексія):

_____

_____

Дата « _____ »

Підпис